

Femicid :kaznenopravni aspekti

Sudac-Grguraš, Marina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:659521>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
KATEDRA ZA KAZNENO PRAVO

Marina Sudac Grguraš

FEMICID : KAZNENOPRAVNI ASPEKTI

Diplomski rad

Mentor:

Prof.dr.sc. Leo Cvitanović

Zagreb, 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Marina Sudac Grguraš pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Marina Sudac Grguraš v.r.

Sažetak

Ovaj diplomski rad bavi se prikazom novonastale problematike oko uvođenja kaznenog djela „Teško ubojstvo ženske osobe“ u Kazneni zakon Republike Hrvatske. Važno je da državne institucije pravovremeno i efikasno svojim mjerama suzbijaju svaku vrstu nasilja, nasilje u obitelji i nasilje nad ženama i pružaju kvalitetnu pravnu i medicinsku zaštitu žrtvama. Obzirom da je u ovom slučaju jedna od tih mjera bila i izmjena Kaznenog zakona uvodeći novo izdvojeno kazneno djelo „femicida“, u radu je prikazana i moguća problematika koju evocira ovakva promjena. Nesporno je da svako nasilje nad ženama treba ispravno i na vrijeme sankcionirati, ali štiteći posebnim kaznenim djelom isključivo samo jedan spol/rod u vrijeme kada imamo više različitih rodnih identiteta, trebamo se zapitati da li je Kazneni zakon u svojoj rodnoj neutralnosti ranije zapravo već bio u skladu s novim društvenim i političkim promjenama, te da je trebalo i treba osigurati njegovo kvalitetno provođenje.

Ključne riječi: femicid, ubojstvo, teško ubojstvo ženske osobe, nasilje nad ženama, rodno uvjetovano nasilje, kazneni zakon

Abstract

This graduate thesis deals with the presentation of the newly emerging issue surrounding the introduction of the criminal offense of "femicide" into the Criminal Code of the Republic of Croatia. It is important that the state institutions timely and effectively suppress all types of violence, domestic violence and violence against women, and provide quality legal and medical protection to the victims. Given that in this case one of those measures was the amendment of the Criminal Code introducing a new separate criminal offense of "femicide", the thesis also presents the possible problems evoked by such a change. It is indisputable that any violence against women should be sanctioned correctly and in time, but by protecting only one sex/gender with a special criminal offense at a time when we have several different gender identities, we should ask ourselves whether the Criminal Code in its gender neutrality was actually already in accordance with new social and political changes, and that its quality implementation should be ensured.

Key words: femicide, murder, aggravated murder of a woman, violence against women, gender-based violence, criminal law

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. FEMICID.....	2
2.1. Pojam i povijesni razvoj femicida.....	2
2.2. Pravna situacija femicida u svijetu.....	4
3. TEŠKO UBOJSTVO ŽENSKJE OSOBE.....	7
3.1. Teško ubojstvo, kaznenopravni okvir do 2.04.2024.....	7
3.2. Aktivizam državnih institucija, nevladinih udruga i medija o femicidu u Republici Hrvatskoj.....	9
3.3. Teško ubojstvo ženske osobe, kaznenopravni okvir nakon 2.04.2024.	13
4. PRIMJERI IZ SUDSKE PRAKSE PROCESUIRANJA KAZNENOG DJELA TEŠKO UBOJSTVO.....	16
4.1. Predmet #1 Teško ubojstvo osobe posebno ranjive zbog trudnoće...16	
4.1.1. <i>Ad Predmetj #1</i>	18
4.2. Predmet #2 –Ubojstvo majke u stanju nebrojivosti.....	19
4.2.2 <i>Ad Predmet #2</i>	20
4.3. Predmet #3 – Teško ubojstvo u pokušaju bivše supruge.....	21
4.3.3. <i>Ad Predmet #3</i>	22
4.4. Predmet #4 – teško ubojstvo bliske osobe.....	23
4.4.1. <i>Ad Predmet #4</i>	25
4.5. Predmet #5 – Pokušaj ubojstva.....	26
4.5.1. <i>Ad Predmet #5</i>	29
5. ZAKLJUČAK.....	29
LITERATURA.....	32

1. UVOD

Dana 2.04.2024. godine, stupile su na snagu nove izmjene i dopune Kaznenog zakona Republike Hrvatske uvodeći novo kazneno djelo „Teško ubojstvo ženske osobe“ čl. 111.a i pojam rodno utemeljenog nasilja nad ženama. Kazna zatvora zapriječena za ovo kazneno djelo je najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zakona, dakle jednako kao i za kazneno djelo iz članka 111. „Teško ubojstvo“. Sve učestaliji slučajevi nasilja nad ženama i potreba za razvijanjem društvene svijesti o i dalje prisutnoj diskriminaciji nad ženama kako u Republici Hrvatskoj ali na europskoj i svjetskoj razini, zahtijeva velike promjene u društvu i razne načine potrebne radi promjene postojećeg stanja i suzbijanja bilo kakvog nasilja. Jedan od tih načina je upravo i uvođenje ovog kaznenog djela „Teško ubojstvo ženske osobe“. No, s druge strane, promatrajući uvođenje novog kaznenog djela, koliko god bilo opravdano i potrebno, nužno je upozoriti na kaznenopravnu problematiku i mnoga pitanja koje otvara uvođenje ovog kaznenog djela.

Ubojstvo je oduzimanje života drugome, kazneni zakon je jasan, egzaktn i nedvosmislen, rodno neutralan i nediskriminatoran kada u članku 110. kaže, „Tko ubije drugoga, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina“. Nije važno tko je osoba koja je počinitelj, a tko je osoba koja je žrtva, bitan je čin počinjenja- oduzimanje života, ubojstvo. Femicid je svakako bio i do sada obuhvaćen Kaznenim zakonom u kaznenim djelima protiv života i tijela, naglašavajući ga kvalifikacijom kao izdvojeno kazneno djelo, svakako se zadire u ustavom zajamčenu jednakost građana, bolje rečeno svih osoba i na neki način se skreće s biti kaznenog djela na njegove otegotne okolnosti, a bit i strahota ovog kaznenog djela jest oduzimanje života drugoj osobi, bez obzira tko je ta osoba, jer je svaki život jednako vrijedan. Kako će se rješavati problematika koja postoji i kod same definicije femicida, kao zločina iz mržnje motiviranog spolom žrtve i kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe, tj. da li će svako teško ubojstvo osobe ženskog spola automatizmom biti i femicid, pokazati će se tek u budućnosti u sudskoj praksi.

2. FEMICID

2.1. Pojam i povijesni razvoj femicida

Femicid definiramo kao zločin iz mržnje motiviran spolom, kao „namjerno ubijanje žena i djevojaka samo zato što su žene“ i iako nije bio imenovan i definiran, postoji od pamtljivijeka. Ne treba niti ulaziti predaleko u prošlost kako bi se utvrdila tisućljetna diskriminacija nad ženama, dovoljno je samo reći kako je jedna razvijena Švicarska dala pravo glasa ženama tek 1971. godine, a suvremeni pojam femicid je definirala Diana E. H. Russell¹ tek 1976. godine, kao svjedok o zločinima protiv žena pred Međunarodnim sudom u Bruxellesu, razrađujući ga kasnije i kao namjerno ubijanje žena od strane muškaraca samo zato što su žene, kao mizogino ubijanje žena od strane muškaraca, motivirano mržnjom, prezirom, osjećajem posjedovanja i seksističko ubijanje žena.

Femicid obuhvaća ubijanje žena i djevojaka zbog njihova spola. Može biti u obliku, između ostalog: 1) ubojstva žena kao rezultat nasilja od strane intimnog partnera; 2) mučenje i mizogino ubijanje žena; 3) ubijanje žena i djevojaka u ime "časti"; 4) ciljano ubijanje žena i djevojaka u kontekstu oružanog sukoba; 5) ubojstva žena zbog miraza; 6) ubijanje žena i djevojaka zbog njihove seksualne orijentacije i rodnog identiteta; 7) ubijanje aboridžinskih i domorodačkih žena i djevojaka zbog njihova spola; 8) čedomorstvo ženskog djeteta i femicid povezan s odabirom spola na temelju spola; 9) smrti povezane s genitalnim sakaćenjem; 10) optužbe za vještice i 11) druga rodno uvjetovana ubojstva povezana s organiziranim kriminalom, trgovinom droge, trgovinom ljudima i širenjem malog oružja.²

Femicid je najekstremniji i najteži oblik rodno motiviranog nasilja nad ženama, konačan akt jednog sustavnog zlostavljanja žena koje traje kontinuirano u ljudskoj povijesti i još uvijek nailazi na toleranciju u mnogim dijelovima društva diljem svijeta. Istraživanja su pokazala kako su velika većina žrtava nasilja u obitelji upravo žene, uzrok čega leži upravo u rodnoj nejednakosti i društvenom shvaćanju položaja žene.

Tek posljednjih nekoliko desetljeća inkriminira se i zakonski sankcionira nasilje nad ženama čemu su najviše pridonijele međunarodne organizacije putem međunarodnih ugovora,

¹ Russell, Diana, Preface, u: Radford, Jill; Russell, Diana (ur.), *Femicide: The Politics of Women Killing*. New York: Twayne Publisher, 1992

² Bečka deklaracija o femicidu, Vienna Declaration on Femicide, 2012.

slijedom čega su se takve odredbe usklađivale sa nacionalnim zakonodavstvima. Posebno treba istaknuti Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) Opće skupštine Ujedinjenih naroda iz 1979. koju je ratificiralo do sada 189 država, formatiranu u šest dijelova sa ukupno 30 članaka. Njezine temeljne odredbe definiraju diskriminaciju žena kao: *izraz "diskriminacija žena" označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovi spola kojemu je posljedica ili svrha da ženama ugrozi ili onemogući priznanje, uživanje ili korištenje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom području.*³, a već u čl.2 nalaže državama koje ratificiraju Konvenciju da izraze namjeru da u svoje nacionalno zakonodavstvo uvrste *rodnu ravnopravnost* zahtijevajući angažman države na cjelokupnom polju borbe protiv diskriminacije žena; uspostavi sudova i institucija za zaštitu žena, kako bi se pružila učinkovita zaštita žrtava.

Nakon Svjetske konferencije o ljudskim pravima 1993. godine, donesena je Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama također iz 1993. godine i smatra se prekretnicom u shvaćanju nasilja nad ženama, prvim međunarodnim instrumentom koji izričito definira i adresira nasilje nad ženama, a posljedično sve više zemalja u svijetu diže svijest o ovome problemu.

Nadalje, Međunarodna konferencija o stanovništvu i razvoju iz 1994. godine govori o nasilju nad ženama vezano za reproduktivno zdravlje i pravima te također daje preporuke državama o sprečavanju i reagiranju na nasilje nad ženama i djevojčicama.

1996. godine Svjetska zdravstvena skupština (WHA), proglašava nasilje glavnim pitanjem javnog zdravlja, uključujući nasilje od strane intimnih partnera i seksualno nasilje, gdje su ponovno najčešće žrtve upravo žene, a 2002. nastavlja s izvješćem o nasilju i zdravlju i učincima nasilja na javno zdravlje, te 2004. objavljuje studiju „Višedržavno istraživanje o zdravlju žena i nasilju u obitelji nad ženama“, koja je obuhvatila više od 24000 ispitanica u 10 različitih zemalja diljem svijeta.

³ **Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW – Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women)**, 1979., UN, čl.1

Uz Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, UN je 1999. usvojio Fakultativni protokol, a 25. studenog proglasio Međunarodnim danom borbe protiv nasilja nad ženama .

Glavni tajnik UN-a također donosi dokument pod nazivom *Dubinska studija o svim oblicima nasilja nad ženama* 2006. godine.

U novije vrijeme najpoznatiji dokument je zasigurno Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (tzv. Istanbulska konvencija), na čijem se radu započelo 2008. godine, a donesena je u Istanbulu 2011.godine, te je stupila na snagu 1.kolovoza 2014.godine nakon ratifikacije od strane deset država članica vijeća Europe.⁴ Kao prvi pravno obvezujući dokument koji "stvara sveobuhvatni pravni okvir i pristup borbi protiv nasilja nad ženama", uz naglasak na sprečavanje nasilja u obitelji, zaštitu žrtava i sankcioniranje počinjenih delikata, Konvencija donosi i definiciju roda: "*Rod*" označava društveno oblikovane uloge, ponašanja, aktivnosti i osobine koje određeno društvo smatra prikladnima za žene i muškarce⁵ i razdvaja pojmove rod i spol navodeći : „*Stranke će osigurati provedbu odredaba ove Konvencije, a osobito mjera za zaštitu prava žrtava, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što su spol, rod, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, pripadnost nacionalnim manjinama, imovinsko stanje, rođenje, seksualna orijentacija, rodni identitet, dob, zdravstveno stanje, invaliditet, bračno stanje, migrantski, izbjeglički ili drugi status.*“⁶

2.2. Pravna situacija femicida u svijetu

Pravnu regulaciju femicida u usporednim zakonodavstvima možemo promatrati kroz nekoliko različitih rješenja. Jedan je kada su kaznenopravne odredbe rodno neutralne, muškarac i žena su jednaki pred zakonom, odnosno sve osobe bez obzira na rodni identitet su jednake pred zakonom i u tom slučaju možemo izdvojiti kao primjer upravo Kazneni zakon Republike Hrvatske kakav je postojao do 2.04.2024. i uvođenja kaznenog djela „Teško ubojstvo ženske osobe“. Iako femicid u ovakvim pravnim sustavima nije reguliran kao

⁴ Republika Hrvatska je potpisala Konvenciju 22.siječnja 2013.a ratificirala 28.lipnja,2018., dok je Europska Unija potpisala 13.lipnja 2017., ratificirala je 28.lipnja 2023.

⁵ Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, 2011. čl.3

⁶ Ibid.

izdvojeno kazneno djelo, obuhvaćen je već postojećim odredbama kvalificiranog djela ubojstva u čl.111. stavka 4. kao zločin iz mržnje, koji je definiran u čl.87 stavka 21. upravo kao „kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, **spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Takvo postupanje uzet će se kao otegotna okolnost ako ovim zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje.**“ Na ovom primjeru vidimo i slučaj zakonskog rješenja kada se uz rodno neutralno inkriminiranje kaznenog djela propiše dodatnu kvalifikaciju koja se uzima kao otegotna okolnost. Sasvim drugi problem postoji u primjeni i procesu primjenjivanja tih odredbi od strane ostalih institucija koje sudjeluju u kaznenopravnom postupku.

Noviji način uređivanja kaznenog djela femicida jest njegovo inkriminiranje kao samostalno kazneno djelo, u hrvatskom primjeru KZ- kao „*Teško ubojstvo ženske osobe*“⁷. Ovakvo rješenje najzastupljenije je u zemljama Latinske Amerike gdje moramo izdvojiti slučaj „*Cotton Field*“ (*Polje pamuka*)⁸ kao najpoznatiji po utjecaju na budućnost sudske prakse u vezi sa rodno utemeljenim nasiljem nad ženama i općenito izražavanju pojma **femicid**. Dana 10. prosinca 2009., Inter American Court Of Human Rights(IACtHR)⁹ je donio presudu u predmetu *Cotton Field*, osuđujući državu Meksiko kao odgovornu za kršenje ljudskih prava tri žene koje su nestale, mučene i ubijene u gradu Juárezu (Ciudad Juárez). Zahtjev je bio dostavljen 6. studenog 2001. za tri mlade žene Claudiu Ivette González, Esmeraldu Herrera Monreal i Lauru Berenice Ramos Monárrez, koje su nestale nakon radnih smjena, a njihova tijela su pronađena u polju pamuka u gradu Juárez u Meksiku. Iako su njihove obitelji prijavile nestanak lokalnoj policiji, lokalna policija nije provela odgovarajuću istragu. Na kraju su mrtva tijela žena pronađena u poljima pamuka, što nije bio prvi put da su žene nestale i pronađene ubijene u Meksiku, samo na tom istom polju je prethodno ubijeno stotine djevojaka i žena, ali ovo je bilo prvi put da je ovaj problem prepoznat, ne samo na nacionalnoj razini, već i na međunarodnoj razini, izvođenjem pred Interamerički sud za ljudska prava.

⁷ Kazneni zakon („Narodne novine“ br. 125/11,144/12,56/15 i 61/15,101/17,118/18,126/19,84/21,114/22,114/23,36/24) čl.111a

⁸ González et al. „Cotton Field“ protiv Meksika, 2009.

⁹ Interamerički sud za ljudska prava

Izvješća Svjetske zdravstvene organizacije pokazuju kako su zemlje Latinske Amerike na drugom mjestu po stopi nasilja nad ženama, Afrički kontinent je prvi, jer je društveno shvaćanje muško ženskih uloga konzervativno i patrijarharno, a stav državnih institucija vrlo indiferentan. U zemljama Latinske Amerike stopa ubojstva i nasilja nad ženama višestruko prelazi granice obiteljskog nasilja i povezano je s organiziranim kriminalom, trgovinom ljudima, oružjem i drogom. Ali kako je jačalo nasilje, tako je i jačao aktivizam protiv nasilja, pa su sve zemlje Latinske Amerike ratificirale Međuameričku konvenciju o sprječavanju, kažnjavanju i iskorjenjivanju nasilja nad ženama¹⁰, poznatu kao Konvencija iz Belém do Pará, 1994., koja definira nasilje nad ženama, utvrđuje da žene imaju pravo živjeti život bez nasilja nad ženama i obvezuje potpisnice¹¹ na posvećenost borbi protiv nasilja nad ženama, zbog čega su države Latinske Amerike izmijenile kaznenopravne propise, upravo inkriminirajući femicid kao izdvojeno kazneno djelo ili kao njegov kvalificirani oblik.

Statistika u EU zemljama pokazuje tendenciju rasta femicida, Grčka je imala najveći porast femicida u 2021. s porastom od 187,5%, s 8 incidenata u 2020. na 23 u 2021. Švedska je također napravila „skok“ s porastom femicida od 120% u 2018. u odnosu na 2017., dok su Estonija i Slovenija zabilježile porast od 100% u 2015. odnosno 2020. godini. Usporedbom podataka za dvogodišnje razdoblje pandemije s 2019. vidljivo je da su Grčka, Slovenija, Njemačka i Italija zabilježile značajan porast femicida.¹²

Eurostatova kriminalistička statistika pokazuje da su se u Europi, u ukupno 27 zemalja, u istom desetljeću dogodila 14143 namjerna ubojstva žena (bez obzira na počinitelja). Od toga, na temelju dostupnih podataka za 19 zemalja, najmanje 6806 su namjerna ubojstva žena od strane sadašnjih/bivših partnera (4334) i članova obitelji (2472). Svakako treba uložiti dodatan napor državnih vlasti i uložiti više revnosti u prikupljanje podataka i ispravno bilježenje odnosa žrtve i počinitelja, jer bi rezultirajući broj ubojstava žena mogao biti još poražavajući, posebno se vidi nesklad između različitih europskih agencija za prikupljanje podataka, te ponekad neslužbeni izvori daju veće brojke što svakako upućuje na nedovoljno

¹⁰ The Inter-American Convention on the Prevention, Punishment, and Eradication of Violence against Women, Convention of Belém do Pará, OAS, Brasil, 1994.

¹¹ Neke zemlje donijele su zakone koji pripadaju femicidu ili zločinima označenima kao feminicidi, npr. u Meksiku i Nikaragvi, pod utjecajem aktivistica koje su se uključile u pravni aktivizam kako bi njihova država mogla povećati odgovornost za nasilje nad ženama. Poznata meksička aktivistica, Marcela Lagarde, zahtijevala je da država preuzme odgovornost za ubojstva i uvela je koncept femicida koji se brzo proširio Latinskom Amerikom, a od 2017. femicid i feminicid postali su zločini u 18 zemalja.

¹² The Mediterranean Institute for Investigative Reporting (MIIR)

prijavljivanje femicida. U svojim kaznenim zakonodavstvima kao definirano djelo femicida, uz sada Republiku Hrvatsku, imaju još samo Malta, Cipar, Belgija i Sjeverna Makedonija.

3. TEŠKO UBOJSTVO ŽENSKE OSOBE

3.1. Teško ubojstvo, kaznenopravni okvir do 2.04.2024.

Kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zakona kaznit će se:

1. *tko drugoga ubije na okrutan ili podmukao način,*
2. *tko ubije osobu posebno ranjivu zbog njezine dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće,*
3. ***tko ubije blisku osobu koju je već ranije zlostavljao,***
4. *tko drugoga ubije iz koristoljublja, bezobzirne osvete, mržnje ili drugih niskih pobuda,*
5. *tko drugoga ubije radi počinjenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela,*
6. *tko ubije službenu osobu u vezu s njezinim obavljanjem službene dužnosti.*¹³

Razlikovanje termina temeljnog oblika kaznenog djela ubojstva i kvalificiranog oblika ubojstva pod nazivom teško ubojstvo, sadrže mnoga zakonodavstva u svijetu. U francuskom KZ-u se za temeljni oblik kaznenog djela koristi naziv *meurtre*, a za kvalificirani oblik *assassinat*, u slovenskom KZ-u temeljni oblik ubojstva je *uboj*, dok je kvalificirani oblik *umor*, a u *common law* sustavu razlikuju se ubojstvo prvog stupnja (*first degree murder*) kao kvalificirano djelo teškog ubojstva i ubojstvo drugog stupnja (*second degree murder*) kao temeljni oblik.¹⁴

¹³ Kazneni zakon („Narodne novine“ br. 125/11,144/12,56/15 i 61/15-ispr.) čl.111

¹⁴ Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Turković, K.; Munivrana Vajda, M.; Dragičević Prtenjača, M.; Maršavelski, A.; Roksandić Vidlička, S., Kazneno pravo (Posebni dio), Zagreb, 2018., str.72

Njemački KZ (*Strafgesetzbuch-StGB*), razlikuje također temeljni i kvalificirani oblik, te temeljni oblik naziva *Totschlag*, a kvalificirani oblik *Mord*¹⁵, gdje je u stavku 1. čl.211 zapriječena kazna dugotrajnog zatvora, točnije „*lebenslanger Freiheitsstrafe*“ - kazna doživotnog zatvora, dok su u stavku 2. istoga članka navedene kvalifikatorne okolnosti koje ubojstvo čine teškim : „Ubojica je tko ubije drugoga iz ubilačke želje, radi zadovoljenja spolnog nagona, iz pohlepe ili drugih niskih pobuda, na podmukao ili okrutan način ili sredstvima opasnim po javnost ili kako bi se omogućilo ili prikrilo drugo kazneno djelo.“

I u hrvatskom i u njemačkom KZ-u razvidna je sličnost u kvalifikatornim okolnostima kaznenog djela teškog ubojstva, dugotrajna kazna zatvora, način počinjenja kaznenog djela koji je okrutan i podmukao, niske pobude i prikrivanje drugog kaznenog djela, ali Hrvatski KZ i dalje proširuje kvalifikatorne okolnosti na „*osobu posebno ranjivu zbog njezine dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće*“, „*blisku osobu koju je već ranije zlostavljao*“, „*iz koristoljublja, bezobzirne osvete, mržnje ili drugih niskih pobuda*“ i „*službenu osobu u vezu s njezinim obavljanjem službene dužnosti*“. Zakonodavac je već ovdje imao u vidu zaštitu ranjivih skupina, posebice djece, osoba sa težim tjelesnim ili duševnim smetnjama, trudnica i bliskih osoba koje je počinitelj već ranije zlostavljao, uzimajući pri tom Konvenciju o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja kao i Konvenciju o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja, slijedeći društveno osvještavanje i aktiviranje za rješavanje sve većeg problema nasilja u obitelji, upravo je stavak 3. čl.111. „*tko ubije blisku osobu koju je već ranije zlostavljao*“ izazvao prve polemike u pogledu razgraničavanja kvalifikatornih obilježja od „*tko ubije posebno ranjivu osobu*“ iz stavka 2. čl.111. Iako se kvalifikatorna obilježja preklapaju jer je osoba koja je ranije zlostavljana, ujedno i osoba koja je posebno ranjiva, odredbu iz čl.111

15 § 211 Mord

(1) Der Mörder wird mit lebenslanger Freiheitsstrafe bestraft.

(2) Mörder ist, wer

aus Mordlust, zur Befriedigung des Geschlechtstriebes, aus Habgier oder sonst aus niedrigen Beweggründen, heimtückisch oder grausam oder mit gemeingefährlichen Mitteln oder um eine andere Straftat zu ermöglichen oder zu verdecken, einen Menschen tötet.

stavka 3. treba uzeti kao *lex specialis* u odnosu na stavak 2. i kvalificirati to djelo kao ubojstvo bliske osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao.¹⁶

Cjepkanjem kvalificiranih kaznenih djela, gotovo je nemoguće izbjeći određena preklapanja pa i nesklad u kasnijem procesuiranju tih kaznenih djela. Zakon naime podliježe i individualnim kasnijim tumačenjima i shvaćanjima od strane sudaca u kaznenopravnom postupku, stoga je izuzetno važno razraditi komentare zakona i pravilnike kako bi bez sumnje svako djelo bilo ispravno procesuirano.

3.2. Aktivizam državnih institucija, nevladinih udruga i medija o femicidu u Republici Hrvatskoj

U izvješću pravobraniteljice za ravnopravnost spolova dipl.iur. Višnje Ljubičić iz 2023.godine, navedeni su ključni dokumenti¹⁷ za suzbijanje rodno utemeljenog nasilja pod vodstvom Vlade Republike Hrvatske, Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, oformljene su različite radne skupine za izradu budućih planova. U Ministarstvu pravosuđa i uprave Radna skupina za izmjenu i unaprjeđenje kaznenog i prekršajnog zakonodavstva u području rodno utemeljenog nasilja i nasilja u obitelji predložila je i uputila u e-Savjetovanje izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku, Kaznenog zakona i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, u kojima je jedna od najvažnijih stavki bila inkriminacija novog kaznenog djela „teško ubojstvo ženske osobe“ - kao kvalificiranog oblika kaznenog djela ubojstva s propisanom maksimalnom kaznom dugotrajnog zatvora. Sama pravobraniteljica je 2017. godine osnovala Radnu skupinu „Femicide Watch“, kao sveobuhvatno tijelo za nadgledanje, prikupljanje podataka, analizu slučajeva ubojstava žena i izvještavanje, zajedno s predstavnicima Ravnateljstva policije, MPU, Visokog prekršajnog suda, Pravnog fakulteta u Zagrebu, Ministarstva nadležnog za obitelj.

Prema službenim podacima MUP-a, počinjeno je ukupno 8.460 kaznenih djela na štetu članova obitelji i bliskih osoba što predstavlja porast od 1.409 kaznenih djela u odnosu na 2022. (kada je bilo evidentirano ukupno 7.051 kaznenih djela), odnosno 20%. Navedenim

¹⁶ Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Turković, K.; Munivrana Vajda, M.; Dragičević Prtenjača, M.; Maršavelski, A.; Roksandić Vidlička, S., Kazneno pravo (Posebni dio), Zagreb, 2018., str.82

¹⁷ Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine i pripadajući Akcijski plan za razdoblje do 2024. godine, usvojeni na sjednici Vlade Republike Hrvatske 9.3.2023.

kaznenim djelima ukupno su stradale 8.652 žrtve, što je za 1.395 više žrtava nego u 2022. (7.257 u 2022.). Od ukupnog broja stradalih žrtava su 6.710 žene (5.706 u 2022.) ili 77,5%, dok je muškaraca 1.942 ili 22,5% (1.551 u 2022.). Sukladno dostavljenoj statistici, bilježimo ukupno 1.004 žene i 391 muškaraca žrtava nasilja više nego u 2022. Prema evidenciji MUP-a, ukupno evidentiranih navedenih kaznenih djela iz korpusa kaznenih djela koja se mogu počinuti i na štetu članova obitelji i bliskih osoba, dakle, uključujući i ona kaznena djela koja nisu činjena na štetu članova obitelji i bliskih osoba, je 13.139 (10.970 u 2022.). Dakle, udio kaznenih djela koja se čine na štetu članova obitelji i bliskih osoba u udjelu ukupno počinjenih kaznenih djela bez tog kvalifikatornog oblika, jest i dalje visokih 64%. Što se tiče samo kaznenog djela iz čl.179.a Kaznenog zakona „Nasilje u obitelji“, policija je evidentirala 2.310 ovih kaznenih djela, što je čak 431 ili 23% više nego u 2022. (1.879 u 2022.).¹⁸

Ono što je najviše poražavajuće u statistici MUP-a su podaci o sankcioniranju počinitelja Nasilja u obitelji čl.179.a Kaznenog zakona, naime od ukupno 516 osuda, njih 336 ili 65% su **uvjetne osude**, 173 ili 33,5% su bezuvjetne kazne zatvora, za jedno djelo ili 0,19% dosuđena je novčana kazna i za šest djela ili 1,16% izrečena je sankcija rada za opće dobro.

Prema daljnjim podacima MUP-a, zabilježeno je ukupno 23 ubojstva u Republici Hrvatskoj 2023. godine (4 manje nego 2022. i 7 manje nego 2021.) od čega je ukupno 14 ubojstava zabilježeno na štetu članova obitelji i bliskih osoba. Od ukupno 9 ubijenih žena (4 manje nego 2022. i 6 manje nego 2021.), 5 ili 55,5% žena su ubili njihovi bivši ili sadašnji intimni partneri/supruzi. Što se tiče preostale četiri žrtve, jednu je ubio susjed, dvije sinovi te je jedno žensko dijete ubio intimni partner žene, u neuspjelom pokušaju da ubije i nju. S druge strane, kada analiziramo brojke ubojstva muškaraca u 2023., od 7 ubijenih muškaraca među bliskim osobama, 2 ili 28,5% muškarca su ubijena od strane intimnih partnerica (bivša/sadašnja supruga, bivša/sadašnja partnerica).¹⁹

Znanstvena istraživanja teških ubojstava ranije zlostavljanih ženskih bliskih osoba, kao i znanstvenu raspravu o femicidu u Republici Hrvatskoj potakle su dr. sc. Marissabell Škorić i dr. sc. Dalida Rittossa koje u svojim radovima analiziraju kaznena djela nasilja u obitelji i

¹⁸ Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2023.

¹⁹ Ibid.

nasilničkog ponašanja i upozoravaju na problematiku definiranja femicida i sudske prakse kod „teških ubojstava bliskih ženskih osoba koje je počinitelj ranije zlostavljao“.²⁰

Kao neovisna stručnjakinja Dunja Bonacci Skenderović, samoinicijativno, ozbiljno i detaljno analizira intimni partnerski femicid u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016. do 2023. godine pod nazivom: „*Ili moja ili ničija*“.²¹ Analiza predstavlja konkretan korak neovisnih i nevladinih istraživanja prema državnim institucijama i doista može poslužiti kao primjer stvarnog aktivizma u poboljšanju prikupljanja podataka i stvaranju realne slike o femicidu u Republici Hrvatskoj. Bonacci Skenderović u prikazu analize za 2023. godinu piše kako je ubijeno devet žena od kojih sedam pripada među femicide po definiciji UN-a; u pet od sedam slučajeva radi se o intimnom partnerskom femicidu, a u ostala dva o femicidu koje je počinio član obitelji, konkretno sin je ubio majku. Prvi slučaj bio je iz Ivanca u ožujku 2023., ženu (70) **na smrt je pretukao sin** s kojom je živjela. U Petrinji je u svibnju ženu (45) **ubio** suprug. Žrtva nije ranije prijavila supruga za nasilno ponašanje. Treći slučaj, 18. lipnja, u Zaprešiću je slijepu ženu (30) nakon prethodne svađe **oštrim predmetom ubio suprug** nakon čega je pokušao počinuti samoubojstvo. Četvrti slučaj, 29. lipnja u općini Bisag ženu (48) **ubio** je njezin bivši partner, kojeg je žrtva ranije prijavila policiji jer ju je uhodio i maltretirao nakon prekida veze. Prvo je sjekirom provalio u njezin stan, gdje je živjela s kćerkom. Zatim je **aktivirao ručnu bombu i raznio nju i sebe**. Kćer je uspjela pobjeći. U Osijeku, u rujnu 2023., djevojku (21) **ubio** je potencijalni dečko, policajac, iz službenog oružja. 29. prosinca u Velikoj Gorici, muškarac **ubio** suprugu (64) i majku (84) uporabom vatrenog oružja kojeg je nezakonito posjedovao.²²

Treba spomenuti i inicijativu #Spasime iz 2019., posljedično nastala kao dio globalne svjetske inicijative #MeToo, koja je također upozoravala na žrtve nasilja nad ženama i pozivala žrtve na istupanje i prijavljivanje počinitelja nasilja nad ženama. Iako je imala veliku medijsku pozornost, a predstavnice inicijative #Spasime su većinom medijske ličnosti koje imaju određeni utjecaj na javno mnijenje, no njihov problem je nedovoljna konstruktivnost i kaznenopravno znanje, te im se zamjera vrlo izravno optuživanje svih socijalnih službi (bez

²⁰ M. Škorić, D. Rittossa: Nova kaznena djela nasilja u Kaznenom zakonu Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015

Rittossa, D.; Škorić, M., Abandoned and Forgotten? Violent Deaths of Previously Abused Female Victims in Croatia, Pravni vjesnik - Časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

²¹ <https://bonacci.hr/ili-moja-ili-nicija/>

²² Sedam femicida koji su potresli Hrvatsku u 2023., <https://www.womeninadria.com/femicidi-u-2023/>

obzira na to koliko se puta dogode individualni propusti pojedinih socijalnih radnika/ca koji se moraju sankcionirati) i usmjeravanje progona na vrlo strogo i javno kažnjavanje pojedinačnog slučaja umjesto rada na konkretnom strukturalnom problemu te kritici vlasti i pravosuđa s kojima su zapravo u bliskim odnosima.

U mnogim javnim raspravama prije uvođenja kaznenog djela „Teško ubojstvo ženske osobe“, nailazilo se na suprotstavljena mišljenja raznih pravnih stručnjaka; sudac Vrhovnog suda **Damir Kos i Hrvatska odvjetnička komora** istaknuli su mišljenje i primjere mogućeg diskriminatornog postupanja prilikom primjene nove kaznenopravne odredbe. Predsjednik Vrhovnog suda **Radovan Dobronić** upozorio je na Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji koja propisuje da se posebne mjere u svrhu sprječavanja i zaštite žena od rodno utemeljenog nasilja neće smatrati diskriminacijom, te kako je Republika Hrvatska kao potpisnica Konvencije dužna poduzeti sve mjere kako bi se kaznenopravne norme uskladile s njezinim naputcima.²³

Izv.prof.dr.sc. Sunčana Roksandić, govori kako je bez dvojbe potrebno prevenirati i adekvatno sankcionirati nasilje nad ženama koje je rodno uvjetovano, pogotovo kada je temeljni uzrok to što počinitelj smatra da ponašanje žene nije u skladu s društvenim normama ili stereotipnim rodnim ulogama, ali i sa stajališta kaznenopravnog stručnjaka upozoravala je:

„Izmjena jednog članka Kaznenog zakona može uzrokovati probleme u tumačenju drugih zakonskih odredbi i može stvoriti nelogičnosti. Kada govorimo o nasilju i ubojstvu žena koje je uvjetovano njihovom "ulogom" nije očito dovoljno uvesti novo djelo ili izmijeniti postojeće i čiribu-čiriba svi su problemi riješeni.“²⁴

Naglasila je razliku u definicijama pojma femicid i činjenici da nisu svi oblici karakteristični problem za hrvatsko društvo, u protivnom već bismo imali takvu definiciju na razini Europske unije, dajući slikovit primjer za mogući nesklad u kaznenopravnom procesuiranju:

„Prema važećem KZ-u, čl. 112. st. 2., majka koja usmrti svoje dijete pod utjecajem jakog duševnog opterećenja zbog trudnoće ili poroda, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci

²³ Sanja Kovačević, Femicid za neznalice, 2. studeni 2023. dostupno na <https://h-alter.org/ljudska-prava/femicid-za-neznalice/>

²⁴ Roksandić, Sunčana, Oblici femicida u Hrvatskoj i prevencija nasilja nad ženama, Autograf, 19. 10. 2023.

*do pet godina. Ako femicid uključuje i čedomorstvo ženskog djeteta, pukim prihvaćanjem gornjeg pojma femicid imali bismo situaciju da kažnjavamo majku, ženu, koja je zbog posebnog – jakog duševnog opterećenja zbog trudnoće ili poroda usmrtila svoje muško dijete kao počiniteljicu privilegiranog oblika ubojstva, a ako se radi o ženskom djetetu moglo bi biti govora o teškom ubojstvu. Dakle cum grano salis kada mijenjamo Kazneni zakon. Problem u društvu imamo, potvrđen je podacima, idemo ga riješiti tako i da prepoznamo uzroke nasilja i ubojstva žena u Republici Hrvatskoj, ako je stvarno potrebno izmijenimo Kazneni zakon, odnosno izrijeckom navedene oblike teškog ubojstva koji već nudi rješenja, to je isto tako jasno, možda samo i radi generalno preventivnih i specijalno preventivnih razloga, ali ne baš tako da stvaramo nelogičnost u ostalim odredbama Kaznenog zakona.*²⁵

3.3. Teško ubojstvo ženske osobe, kaznenopravni okvir nakon 2.04.2024.

Članak 111.a

- (1) Tko počini rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.*
- (2) Pri utvrđivanju kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka uzet će se u obzir da je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnopravan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju.*²⁶

Zajedno s čl.111a, u čl.87 pod točkom 32. obrazloženo je i rodno utemeljeno nasilje nad ženama u skladu s Konvencijom Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, koje označava ono nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena

²⁵ Ibid.

²⁶ Kazneni zakon („Narodne novine“ br. 125/11,144/12,56/15 i 61/15,101/17,118/18,126/19,84/21,114/22,114/23,36/24) čl.111a

ili koje nerazmjerno pogađa žene i da će se takvo postupanje uzeti kao otegotna okolnost ako ovim Zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje.²⁷

Jasno je da zakon slijedi političke i društvene promjene, ali istovremeno mora odražavati i pravnu sigurnost svih građana. Republika Hrvatska uspoređujući je sa ostatkom Europe i Europske Unije zapravo prednjači u donošenju i potpisivanju novih propisa, konkretno u ovom slučaju femicida, kojeg neke druge zemlje nisu uvele u svoje zakone iako imaju mnogo veću stopu teških ubojstava ženskih osoba. Moramo se zapitati zbog čega je to tako? Uspoređujući nas s razvijenijim državama vidimo da je procesuiranje kaznenih djela, posebice teških ubojstava na cjelokupnoj državnoj institucijskoj razini aktivnije, a radnje koje prethode postupku temeljitije. Žena je svakako ravnopravnija na svim sferama društvenog života, iako ni tu nije iskorijenjena diskriminacija, a poseban naglasak razvijene države stavljaju na prevenciju, na način da mijenjaju stavove, rodne uloge i stereotipe, već na osnovnoškolskoj razini, postoji velika suradnja između nevladinih i vladinih organizacija i udruga, educiraju se osobe za rad s traumatiziranim žrtvama, za psihološko i pravno savjetovanje, sigurne kuće i stalno dostupna pomoć žrtvama, te na kraju ispravno i temeljito procesuiranje i kažnjavanje počinitelja. Kod nekih država pak jednostavno nema političke volje za promjenom i održavaju *status quo*.

U Republici Hrvatskoj je podbacila prevencija odnosno cjelokupna struktura instrumenata koje smo prema Istanbulskoj konvenciji trebali instalirati i primjenjivati; tzv. „*four PS*“ *Prevention, Protection and support of victims, Prosecution of offenders and Integrated Policies*, tj. prevencija, zaštita žrtava, kazneni progon počinitelja, i integrirane politike, što podrazumijeva odgovornost države da sve navedene mjere implementira u cjelokupni državni sustav. Republika Hrvatska je preskočila ove korake propisane Istanbulskom konvencijom i kao krajnju mjeru odgovora na nasilje nad ženama promijenila Kazneni zakon stavljajući ga u okvir privremene pozitivne mjere što je nepromišljeno iz nekoliko razloga. Prvi je da bez odgovarajuće podloge i razrađene kvalitetne strukture sprečavanja nasilja, osvještavanja društva na svim razinama a najviše edukacije sudionika i provoditelja istrage te sudaca kako bi se prestalo s dosadašnjom negativnom praksom ublažavanja kazni počiniteljima ili uzimanjem kao olakotne okolnosti činjenicu da je „suprug bio pod velikim stresom kad je suprugu razbio glavu“, femicid ostaje mrtvo slovo na papiru kao i do sada. Drugi razlog će svakako biti problematičan u bliskoj budućnosti, a odnosi se na pitanje tko je ženska osoba? U

²⁷ Ibid.

današnjem sve većem izražavanju osobnog identiteta, mogućnosti promjene spola kao i potpunom negiranju postojanja spolnog izražavanja, dolazimo ponovno do stvarne rodne neutralnosti gdje će vjerojatno trebati ponovno mijenjati zakon i inkriminirati novo kazneno djelo **rodocid** (*engl. Gendercide*), koji nediskriminatorno obuhvaća sve rodove i spolove odnosno neutralizira izdvajanje samo jednog rodnog ubojstva npr. femicida ili infanticida, za kojeg se opet moramo zapitati da li smo to imali već regulirano u dosadašnjem čl.111 KZ-a?

Činjenica jest da se mijenjanjem Kaznenog zakona slijedeći samo puko zadovoljavanje političkih trendova vrtimo u krug i da je vrlo izgledno da ćemo se na kraju vratiti na polazišnu točku razlikovanja ubojstva i teškog ubojstva bez obzira na osobnost, spol, rod i identitet, na kraju krajeva i individualni osjećaj osobe kako se ona osjeća, bila to žrtva ili počinitelj ali ovaj put s ispravnim kažnjavanjem počinitelja. Znači li to sada da žrtva kaznenog djela teškog ubojstva iz čl.111 KZ-a može biti samo muškarac? Da li je i svako ubojstvo žene femicid? Ako jest, to znači da je zapravo svako ubojstvo ženske osobe *ipso facto* kvalificirano kao i teško ubojstvo ženske osobe, što onda ostavlja da čl. 110 i 111. Kaznenog zakona regulira samo ubojstva muških osoba. Formalno ne, ali faktično da. Da li će se onda i kako će se okarakterizirati ubojstvo koje je počinila žena prema ženi, žena prema transseksualnom muškarcu ili muškarcu koji se osjeća kao žena? Odnosno da li je svako teško ubojstvo neke ženske osobe i rodno utemeljeno? Da li se u postupku rodno utemeljena mržnja počinitelja prema ženama pretpostavlja kao obavezna otegotna okolnost ili je treba tek dokazati u postupku? Koji točno kriteriji postoje za razlikovanje da li će se teško ubojstvo žene kvalificirati kao teško ubojstvo po čl.111 ili teško ubojstvo po čl.111a? Zakon kaže da je kriterij rodna utemeljenost, dakle nasilje usmjereno na ženu samo zato što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene. Da li je onda svako teško ubojstvo majke počinjeno od strane sina femicid? Odnosno da li će se prilikom optužbe u kaznenom procesu svako teško ubojstvo žene odmah kvalificirati kao čl.111a? Što nas dovodi do iduće problematike, tko može počiniti kazneno djelo „Teško ubojstvo ženske osobe“? Odnosno da li žena može počiniti femicid? Hipotetski slučaj koji nije danas teško zamisliti jest da bilo koja žena ili biološki rođena žena koja se osjeća kao muškarac ili je u procesu promjene spola, počinu teško ubojstvo prema svojoj partnerici ili svojoj majci ili nekoj drugoj ženskoj osobi s kojom nije u bliskoj vezi ali osjeća mržnju prema njoj kao ženi? Hipotetski slučaj: da li je žena koja je u registriranom životnom partnerstvu sa drugom ženom koja ima svoje biološko dijete, zajednički odgajaju to dijete, dakle imaju partnersku skrb, raskinu svoje životno partnerstvo i biološka majka djeteta odbija da bivša partnerica nastavlja viđati dijete. Bivša partnerica

nakon konstantnih bezuspješnih pokušaja da vidi dijete, počini ubojstvo svoje bivše partnerice, majke djeteta. Da li je to femicid, odnosno da li ovdje postoji „rodna uvjetovanost“? Nigdje u KZ-u nije navedeno da teško ubojstvo ženske osobe mogu počinuti isključivo muškarci, iako to oni po svim statistikama doista većinom jesu, niti postoji dodatna odredba otegotne okolnosti da je to djelo počinio muškarac, čime bi se „izbjegao nepotrebnii stjecaj kvalifikatornih okolnosti kod femicida u odnosu na teško ubojstvo (čl. 111. KZ-a) jer bi te okolnosti bile pobrojane u čl. 87. KZ-a.“²⁸

4. PRIMJERI IZ SUDSKE PRAKSE PROCESUIRANJA KAZNENOG DJELA TEŠKO UBOJSTVO

4.1. Predmet #1 –Teško ubojstvo osobe posebno ranjive zbog trudnoće

Županijsko državno odvjetništvo u Splitu, 5.srpnja 2019. godine, preuzelo je kazneni progon od Ukrajine protiv hrvatskog državljana optuženog za kazneno djelo teškog ubojstva.²⁹

Županijski sud u Splitu, zbog kaznenog djela iz čl.111 točke 2. proglasio je **krivim** muškarca, koji je ženu s kojom je bio u intimnoj vezi a za koju je znao da je u osmom mjesecu trudnoće iz intimne veze s drugim muškarcem i kako bi je kaznio zbog trudnoće s drugim muškarcem, neutvrđenim tupim i tvrdim predmetom jednom udario po šaci, najmanje četiri puta udario po licu, dok se ista branila. Nakon što je žrtva pala na pod, počinitelj je nastavio masivnim metalnim predmetom najmanje deset puta snažno udarati po glavi, gdje je žrtva zadobila krvne podljeve stražnje strane drugog do petog prsta lijeve šake, krvni podljev lijeve strane lica u području obraza, jagodice i oka, krvni podljev vjeđa desnog oka, oguljotine na jagodici, razderotine s krvnim podljevima po cijelom licu, prijelome kostiju lica, višestruke prijelome kostiju lubanje, krvarenje i nagnječenje mozga, što su teške tjelesne ozljede opasne po život uslijed kojih je žrtva preminula kao i nerođeno dijete u utrobi. Dakle ispunjene su pretpostavke za kvalifikaciju djela teškog ubojstva posebno ranjive osobe zbog njene trudnoće

²⁸ A. Maršavelski, B. Moslavac: Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 30, broj 2/2023, str. 305-337

²⁹ ŽsSt K-10/2022-25 od 11. svibnja 2022., iusinfo.hr

prema čl.111 točka 2. Kaznenog zakona (Narodne novine broj 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18 i 126/19).

Optuženom je izrečena kazna dugotrajnog zakona u trajanju od 35 godina. Počinitelj je priznao posljedicu počinjenja kaznenog djela ali je negirao pravne kvalifikacije koju su mu se stavljale na teret. Branio se da je postupao u afektu i da se radi o kaznenom djelu usmrćenja kako bi izbjegao kaznenu odgovornost za kazneno djelo teškog ubojstva i time izbjegao kaznu dugotrajnog zatvora. Sud nije prihvatio obranu optuženog.

Očevidom i vještačenjem je utvrđeno da je žrtva pretrpjela bolove jakog intenziteta i strah za život, a vrijeme od ozljeđivanja do nastupanja smrti moglo bi se mjeriti minutama, tako da i nije bilo mogućnosti otklanjanja smrtne posljedice čak i da je počinitelj pozvao hitnu pomoć. Upravo radi brze dinamike nastanka ozljeđivanja sud nije prihvatio navod da je teško ubojstvo počinjeno i na okrutan način, navodeći „da bi bila ispunjena zakonska obilježja osobite okrutnosti prema ustaljenoj sudskoj praksi potrebno je da žrtva trpi bolove, muke i patnje koje po trajanju ili jakosti prelaze one muke patnju i bolove koje uobičajeno prate kaznena djela usmrćenja i koji su redovito povezani uz usmrćenje druge osobe“, a i prema navodima vještaka, žrtva je već u ranom stadiju ozljeđivanja mogla biti u stanju ošamućenosti a kasnije i u stanju potpunog gubitka svijesti, a cjelokupni vremenski raspon ozljeđivanja mogao je trajati i manje od minute, što isključuje kvalificirani oblik okrutnosti. Smrt nerođenog djeteta žrtve nastupila je kratko nakon smrti majke. Sud nije prihvatio ni navod optužbe da je teško ubojstvo počinjeno na podmukao način, jer se žrtva dobrovoljno sastala sa optuženim u hostelu, te se iz njegovog cjelokupnog ponašanja ne može zaključiti da je smišljeno i podmuklo stvarao okolnosti za počinjenje kaznenog djela. Sud nije prihvatio niti kvalifikaciju da je kazneno djelo počinjeno iz niskih pobuda, ljubomoru ovdje ne smatra niskom pobudom, već je smatra kao razlog u smislu kažnjavanja žrtve zbog trudnoće i intimnosti s drugim muškarcem. Ali obzirom da se radi o stjecaju više kvalifikatornih okolnosti, sud je kvalificirao kazneno djelo prema dominantnoj kvalifikatornoj okolnosti, što je u ovom slučaju trudnoća žrtve kao posebno ranjive osobe.

Sud nije prihvatio obranu optuženog da se radi o počinjenju kaznenog djela u afektu, zbog nekoliko radnji koje je hladnokrvno počinio nakon ubojstva. Sam optuženi navodi kako je sam sebi postavio pitanje „šta da radi“, pa je skinuo odjeću s mrtvog tijela žrtve, zamotao žrtvino tijelo u plahtu i odvuкао leš ispod kreveta u hostelskoj sobi u kojoj se dogodilo kazneno djelo, sakrio krvavu posteljinu u spuštenu strop, izašao iz hostela s torbom punom njihove krvave odjeće i bacio je na smetlište. Sudske vještakinje, psihijatricе iznijele su mišljenje kako je optuženi u stanju potpuno očuvane ubojivosti. Obrana svoje navode nije

ničim potkrijepila. Sud je posebno cijenio otegotne okolnosti da se radi o mladoj ženskoj osobi i nerođenom djetetu, koja ni na kakav način nije izazvala počinitelja, već je samo odbila nastaviti intimnu vezu s njime. Kao otegotnu okolnost cijenio je njegovu bešćutnost prema žrtvi i nerođenom djetetu i njegovo ponašanje nakon počinjenja djela. Navode koje sud nije prihvatio za kvalifikaciju djela; okrutnost, podmuklost i niske pobude, uzeo je u obzir kao otegotne okolnosti kod odmjeravanja kazne. Kao olakotnu okolnost sud je uzeo u obzir činjenicu da optuženi nije ranije osuđivan, da je priznao činjenicu kako je žrtvi oduzeo život.

U ponovljenom postupku sud je prihvatio dopune nalaza i mišljenja sudskih vještaka koji su potvrdili da je bio ubrojiv te preporučio uključivanje u obvezan psihosocijalni tretman. Obzirom na sve iznesene dokaze, navode i mišljenja, olakotne i otegotne okolnosti, sud je izrekao kaznu optuženom u trajanju od 35 godina, navodeći kako se u ovom slučaju jedino tako može ostvariti svrha specijalne i generalne prevencije.

4.1.1. Ad Predmet #1

Radi li se u ovom slučaju o rodno uvjetovanom ubojstvu? Žrtva jest žena, bliska osoba, ranije nije zlostavljana, posebno je ranjiva radi trudnoće, ali nasilje usmjereno na nju nije iz razloga samo zbog toga što je žena, već se radi o razlogu odbijanja nastavljanja intimne veze. Ako bismo htjeli procesuirati ovo kazneno djelo prema čl.111a - teško ubojstvo ženske osobe, kako bismo dokazali rodno utemeljeno nasilje? Na državnom odvjetništvu leži teret dokazivanja svih elemenata kaznenog djela. U slučaju kaznenog djela teško ubojstvo ženske osobe teret dokazivanja je drugačiji u smislu da su jedina dva elementa koja predstavljaju specijalno svojstvo „žrtva je žena ili se radi o nasilju koje nerazmjerno pogađa žene“ i podredno „bliska osoba“, dakle državno odvjetništvo može se pouzdati već samo u te okolnosti, bez dokazivanja motiva. To je suprotno od dokazivanja kod kaznenog djela teškog ubojstva gdje državno odvjetništvo mora utvrđivati specijalnu namjeru. Ako se stavimo u ulogu okrivljenika, što to konkretno predstavlja u dokazivanju obrane optuženika/okrivljenika? Obrana može postaviti temelj kako ubojstvo nije bilo rodno utemeljeno, ali da li mora istovremeno postavljati obranu za teško ubojstvo ženske osobe i za teško ubojstvo? Sud može prekvalificirati kazneno djelo u lakši oblik, ali da li sada postoji mogućnost da ga prekvalificira i u kazneno djelo jednake težine odnosno zapriječene kazne s obzirom na intenciju kažnjavanja muškaraca zbog suzbijanja nasilja nad ženama? U svakom slučaju pozicija okrivljenika će biti otežana ako se započne sa takvom praksom i značila bi

svakako stavljanje stranke u neravnopravan položaj pred sudom na diskriminatornoj osnovi muškog spola.

U ovom konkretnom slučaju, kazneno djelo je ispravno kvalificirano kao teško ubojstvo posebno ranjive osobe zbog trudnoće i sud je izrekao doista visoku zatvorsku kaznu od 35 godina gdje je posebno cijenio otegotne okolnosti u korist žrtve.

4.2. Predmet #2 –Ubojstvo majke u stanju neubrojivosti

U ovom kaznenom predmetu³⁰ na Županijskom sudu u Vukovaru, protiv optuženog za kazneno djelo teško ubojstvo po čl.111 točka 1 Kaznenog zakona a u svezi sa čl.24 Kaznenog zakona (neubrojivost) sud je utvrdio da je optuženik, primatelj socijalne pomoći, razveden, otac dvoje punoljetne djece, neosuđivan, **usmrtio** svoju majku u stanju paranoidne shizofrenije, zbog čega nije bio u stanju shvatiti značenje svojeg djelovanja niti je mogao upravljati svojim postupcima, na način da je ušao u majčinu sobu dok je spavala i ubo je kuhinjskim nožem duljine oštrice 19 cm i širine 3,4 u predjelu trbuha s lijeve strane, zadavši joj ubodnu ranu arterije zbog koje je nastupila smrt.

Obrana se očitovala kako je optuženik u stanju paranoidne shizofrenije te takav nije mogao shvatiti značenje svog djelovanja te da time nije počinio kazneno djelo teškog ubojstva po čl.111, već temeljno kazneno djelo ubojstva po čl.110 Kaznenog zakona, upućujući na objektivni element činjeničnog opisa počinjenog kaznenog djela, te da subjektivni element (lukavstvo, perfidnost, prijevara i plansko odabiranje takvog načina, iskorištavanje lakomislenosti i povjerenja žrtve), sadrži samo naznaku „u nakani da usmrti“. Prema iskazu okrivljenika „majku je usmrtio jer mu se pričinjavalo da je ona zla vila, da je kriva za ratove, za stradanja ljudi, za postojanje bogalja i slijepih. Smatrao je da je njegova majka na nebu i da Isus Krist treba da se s njom pojavi, da ju vrati, da prohodaju bogalji, slijepi progledaju, da nema više ratova.“

Majku je usmrtio u njezinoj sobi, uzeo nož, prišao joj zatvorio joj rukom usta rekavši joj da je učinila dosta zla i ubo je u predjelu trbuha, nakon čega je i sebe istim tim nožem ubo u predjelu trbuha. Kao desetogodišnje dijete doživljavao je traume, svjedočio je obiteljskom nasilju, njegov otac je tukao majku remenom po stražnjici, po glavi, po nogama, kao i njegova

³⁰ ŽsVu K-17/15-35 od 8.srpnja,2015., iusinfo.hr

sestra koja je oboljela od epilepsije, a u to vrijeme je imala četiri godine. Nakon provedenog postupka, iskaza optuženika, nalaza i mišljenja vještaka sud je zaključio kako je optuženik počinio kazneno djelo ubojstva u stanju nebrojivosti, stoga je temeljem članka 554. stavak 1. Zakona o kaznenom postupku i temeljem članka 44. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (NN, broj: 111/97., 27/98., 128/99., 79/02.) donio presudu kojom se utvrđuje da je optuženik počinio protupravno djelo zakonskih obilježja kaznenog djela protiv života i tijela - ubojstvo, opisano i kažnjivo po članku 110. Kaznenog zakona, u stanju nebrojivosti, zbog čega nije kazneno odgovoran te mu je sud odredio prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu u trajanju od šest mjeseci. Sudski vještak je radi postojećeg mentalnog poremećaja paranoidne shizofrenije zbog koje je i počinio kazneno djelo preporučio prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu radi mogućnosti ponavljanja sličnog ili težeg kaznenog djela.

4.2.1. Ad Predmet #2

Kako se ovdje radi o počinitelju koji je nebrojiva osoba, ista nije mogla shvatiti značenje svog djela zbog čega nije kazneno odgovorna, ipak se mogu povući usporedbe ranijeg i novog Kaznenog zakona o samoj kvalifikaciji kaznenog djela. Optuženik je počinio kazneno djelo ubojstva iz čl.110 KZ-a. Obzirom da se radi o ubojstvu ženske bliske osobe, prema tim elementima, velika je vjerojatnost da bi po novom KZ-u bio optužen za kazneno djelo iz čl.111a teško ubojstvo ženske osobe. Uzmimo na trenutak činjenicu da je počinitelj kojim slučajem bio ubrojav i počinio ubojstvo majke. Da li je svako takvo ubojstvo rodno uvjetovano? Vjerojatno neka jesu, ali neka zasigurno nisu, npr. ubojstvo majke koju je sin ubio iz koristoljublja. Ili promijenimo spol počinitelja, da li će kćerka koja je ubila majku odgovarati za „teško ubojstvo ženske osobe“. Praksa će tek pokazati kako će se kvalificirati ovakva i slična djela.

4.3. Predmet #3 – Teško ubojstvo u pokušaju bivše supruge

Županijski sud u Zagrebu donio je presudu optuženom muškarcu³¹, umirovljeniku, rastavljenom, ocu troje punoljetne djece, osuđivanom ranije: **kriv je** za teško ubojstvo u pokušaju svoje bivše supruge, opisano u članku 111. točki 3. u vezi članka 34. Kaznenog zakona (Narodne novine broj: 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. - ispravak, 101/17., 118/18., 126/19. i 84/21., dalje: KZ/11.), a kažnjivo po članku 111. u vezi članka 34. KZ/11. te kazneno djelo protiv opće sigurnosti - dovođenje u opasnost života i imovine opće opasnom radnjom ili sredstvom, opisano i kažnjivo po članku 215. stavku 1. KZ/11., uz primjenu članka 51. KZ/11.

Optuženi je u proteklih pet godina bio nasilan, psihički maltretirao i uznemiravao bivšu suprugu vičući "kurvo jedna, izađi iz moje kuće", prijetio „zapamtit ćeš ti mene“ govoreći joj kako će završiti kao žena koja je ubijena na Sljemenu, što je kod žrtve izazivalo konstantan osjećaj straha za svoj život, zbog čega je optuženi bio prekršajno i kazneno sankcioniran. U namjeri da usmrti bivšu suprugu, sakrio se iza spremnika za otpad i kad je naišla njegova bivša supruga u skupini petnaestak drugih ljudi i petoro djece, ispalio je dva hica iz pištolja prema njezinoj glavi. Prvi hitac je promašio glavu bivše supruge, a drugi hitac je uspio okrznuti te je žrtva zadobila tjelesnu ozljedu desne strane čela, a ostalim osobama u skupini ugrozio je živote i tjelesni integritet, dakle postupao je s namjerom da ubije drugu blisku osobu koju je već ranije zlostavljao i istovremeno izazvao opasnost za život ili tijelo ljudi. Izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od sedam godina za kazneno djelo teškog ubojstva u pokušaju i kazna zatvora od jedne godine i šest mjeseci za kazneno djelo dovođenja u opasnost života i imovine opće opasnom radnjom ili sredstvom, objedinjena na jedinstvenu bezuvjetnu kaznu zatvora od osam godina. Sud je također izrekao i sigurnosnu mjeru zaštitnog nadzora po punom izvršenju kazne u trajanju od dvije godine.

Optuženi se nije smatrao krivim za djelo za koje ga se tereti, naveo je samo kako nije bio na mjestu događaja, da nije pucao u bivšu suprugu i da je sve neistina što mu se stavlja na teret. Dalje više nije iznosio obranu. U dokaznom postupku nedvojbeno je utvrđeno kako je žrtva zadobila ozljedu iz ispaljenog metka i kako je optuženi nedvojbeno bio počinitelj, utvrđeno je kako je optuženik i ranije zlostavljao bivšu suprugu još dok su bili u braku, optuživao ju je da ga vara, ona je pobjegla od njega, a kad ju je molio da se vrati, a ona se nije htjela vratiti, počele su svađe oko imovine. Žrtva je navela kako joj je optuženi već jednom pokušao ubiti

³¹ ŽsZg 6 K-66/2022-53 od 31. siječnja 2023., iusinfo.hr

ali je odustao radi prisustva svjedoka. Optuženi je na navode izjavio kako se radilo o plastičnom pištolju, što žrtva pobija jer je optuženi imao dva pištolja. Zbog navedenog je bio mjesec dana u zatvoru, nakon čega su uslijedili napadi, uznemiravanja, verbalna zlostavljanja, napad sjekirom, prijetnje smrću, za što je opet žrtva zvala policiju, ukupno je ranije pravomoćno osuđen i to bezuvjetnim kaznama zatvora, presudama Općinskog kaznenog suda u Zagrebu iz 2015., 2016. i 2020. godine te presudom Prekršajnog suda u Zagrebu iz 2021 što je sud cijenio kao **otegnutu** okolnost u ovom slučaju.

Kao olakotne okolnosti sud je cijenio što je djelo ostalo u pokušaju i što žrtva nije pretrpjela tešku ozljedu, a sa strane optuženika činjenicu da je osoba starije životne dobi (skoro **80 godina!**), te da je sada znatno narušenog zdravstvenog stanja i u vrijeme pokušaja ubojstva je bio smanjeno ubrojiv ali ne i bitno. Sud je također uzeo kao olakotne okolnosti činjenice iz ranijeg života optuženika, naime odradio je puni radni vijek kao zidar, te za života izgradio tri kuće u Bosni i Hercegovini i u Republici Hrvatskoj, nakon razvoda od prve supruge ostao je sam i samostalno odgojio i podigao troje djece, što sve ukazuje da je optuženik prethodno živio odgovorno i u skladu s pravilima društvene zajednice.

Slijedom svega navedenog sud je primijenio odredbe o **zakonskom ublažavanju kazne** iz članka 48. stavka 3. KZ/11. u vezi s odredbom članka 49. stavka 1. točke 1. KZ/11., za kazneno djelo teškog ubojstva koje je ostalo u pokušaju iz članka 111. točke 3. u vezi članka 34. KZ/11. te izrekao kaznu zatvora u trajanju sedam godina, a za kazneno djelo dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom na temelju članka 215. stavka 1. KZ/11. utvrdio je kaznu zatvora u trajanju jedne godine i šest mjeseci te objedinio kaznu zatvora na jedinstvenu kaznu od osam godina i sigurnosna mjera zaštitnog nadzora po punom izvršenju kazne.

4.3.1. Ad Predmet #3

U ovom slučaju možemo vidjeti kontinuirano i višegodišnje nasilje nad ženom koje je rezultiralo pokušajem ubojstva. Činjenica je da se u ovom slučaju doista može iz prijetnji okrivljenika prema žrtvi zaključiti kako ima konzervativne i mizogine stavove, te bi ovo kazneno djelo vrlo vjerojatno bilo kvalificirano prema novom čl.111.a KZ-a –teško ubojstvo ženske osobe u pokušaju. Problem koji se ovdje vidi jest da sve ranije prijave i procesuiranja okrivljenika za nasilje nisu ga spriječile u pokušaju da počini i najteže djelo što je sud posebno cijeno kao otegotne okolnosti. Iz presude nije vidljivo koje su sve sigurnosne mjere u

ranijim osudama donesene, ali činjenica da je okrivljenik u visokoj životnoj dobi, ima skoro 80 godina i pitanje je koliko su te mjere bile uspješne, npr. sigurnosna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana, zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja, udaljenje iz zajedničkog kućanstva, koje su trebale biti izrečene u slučaju da nisu. Sud je u ovom slučaju upravo dob okrivljenika uzeo kao olakotnu okolnost kod izricanja zakonskog ublažavanja kazne.

4.4. Predmet #4 – teško ubojstvo bliske osobe

U slučaju³² na Županijskom sudu u Karlovcu, za kazneno djelo-teško ubojstvo bliske osobe iz čl.111.točka 3. Kaznenog zakona ("Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15-dalje u tekstu: KZ/11) i kazneno djelo- nedozvoljeno posjedovanje, izrada i nabavljanje oružja i eksplozivnih tvari iz čl. 331.stavak 1. KZ/11 optužen je muškarac, umirovljenik, udovac, otac troje djece. Optuženik je proglašen krivim za verbalan i fizički napad na svoju suprugu koju je i ranije višestruko fizički i psihički zlostavljao tijekom braka, s ciljem da je liši života, zadao joj više snažnih udaraca rukama i nogama po glavi i čitavom tijelu prilikom čega je zadobila niz lakih tjelesnih povreda i serijski prijelom rebra 2.-6.lijevo i desno 2.-4. sa nagnječenjem pluća i krvarenjem u oba prsišta, zgnječenje malog mozga, primozga i velikog mozga s krvarenjem i nastupom moždane kome. Povrede su bile teške i po život opasne od posljedica kojih je kasnije preminula u bolnici.

Optuženik je također proglašen krivim i za nedozvoljeno posjedovanje vatrenog oružja, streljiva i eksplozivne tvari. Za kazneno djelo teškog ubojstva izrečena mu je kazna dugotrajnog zatvora u trajanju 24 godine, a za kazneno djelo nedozvoljenog posjedovanja, izrade i nabavljanja oružja i eksplozivnih tvari, kazna zatvora u trajanju od dvije godine. Sud je izrekao jedinstvenu kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 25 godina, kao i sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti o alkoholu, te mu je oduzeto oružje i streljivo. Optuženik se nije smatrao krivim za kazneno djelo teškog ubojstva, ali se izjasnio krivim za kazneno djelo nedozvoljenog posjedovanja oružja i eksplozivnih tvari. Stravični događaj se dogodio neposredno nakon svadbe njihove kćeri, te optuženik ne poriče da su se on i žrtva

³² ŽsKa 12 K-11/15-135 od 28.listopada 2016., iusinfo.hr

vratili zajedno kući i bili u kući zajedno ali poriče da ju je on kriv za dobivene ozljede uslijed kojih je preminula sedam dana nakon događaja.

Optuženik opisuje jednu situaciju sa suprugom u kojoj navodi kako mu je opsovala mater i sama lupala glavom o zid dok jok nije potekla krv. Navodi da je vidio masnice na njoj i krvi na krevetu. Prije te situacije navodi da je popio jednu pivu, da su inače on i žrtva u relativno dobrim odnosima, da su se znali „preriječiti“ i poriče da ju je tukao i verbalno zlostavljao. Govori kako njegova supruga nema neprijatelja, ali da negdje „od 1982.“ godine ne ispunjava svoje kućne obaveze, „ne kuha mu doručak i sl.“ i sumnja da ga vara sa susjedom, kojeg je zatekao u kući par puta kad bi se vraćao doma.

Sin je svjedočio kako mu je majka u razgovoru na telefon rekla kako optuženik pije i kako je neugodan, a slijedećeg jutra kad je ponovno nazvao majku, na mobitel se javio optuženik i rekao da se „majka napila, razbila i skinula gola“. Sin se uputio do roditeljske kuće gdje je zatekao majku bez svijesti na krevetu. Pozvao je hitnu pomoć i odvezli su majku u bolnicu. Liječnik je ustanovio da majka ima fizičke ozlijede, a optuženik mu je rekao da je majka konzumirala alkohol i neke lijekove te da se otrovala, što sin poriče. Navodi kako je znao da je optuženik pod utjecajem alkohola nasilan prema majci i da je verbalno zlostavlja, sjeća se toga još iz djetinjstva, kao i da ju je tukao dok je bila trudna te je izgubila dijete. Nekoliko puta je odveo majku iz kuće kod sebe upravo iz tog razloga. Optuženik bi je tada molio da se vrati kući, a ona bi znala popustiti. Sjeća se da se optuženik 1991. pokušao liječiti od alkohola.

Kćerka žrtve i optuženika svjedočila je kako je optuženik bio dobre naravi dok je bio trijezan, a pod utjecajem alkohola postao bi agresivan, prijetio je i vrijeđao sve oko sebe. Govori kako je prijavljivala optuženika policiji ali oni nisu reagirali. Kaže da je majci predlagala rastavu od oca jer je njegove prijetnje prema njoj shvaćala ozbiljno i da se bojala za majčin život. Navodi kako majka nikad nije bila agresivna prema njemu da ga je uvijek branila jer ima „slabe živce“. Govori i kako ih je otac tjerao iz kuće i da su spavali vani, a unazad nekoliko godina sklonili bi se u stan koji su imali na korištenje dok je trajala obnova kuće, zbog takvog ponašanja često su bježali od kuće sve dok se nisu trajno odselili iz roditeljske kuće.

Susjed je svjedočio o ranijim događajima optuženikovog nasilja nad suprugom, potvrdio je da je agresivan pod utjecajem alkohola, potvrdio je kako se sjeća da je žrtvu trudnu istukao, sjeća se situacije kad ju je „uhvatio za kosu , oborio na tlo i udario njezinom glavom o beton“ jer se u nekoliko situacija i sam sukobio s optuženikom pokušavši zaštititi žrtvu.

Sud je prihvatio sva svjedočenja i nalaze i sudsko-medicinsko vještačenje te nalaze obdukcije i ocijenio nespornim da su zadobivene stravične ozljede posljedica nasilnog djelovanja optuženika prema žrtvi, svojoj supruzi koju je preko 30 godina braka fizički i psihički zlostavljao.

Obranu optuženika u kojoj iznosi kako mu je nestao novac, sugerirajući da je žrtva uvijena od treće osobe iz koristoljublja i navode kako je žrtva sama udarala glavom o zid i sebi nanijela ozlijede kako bi po optuženikovim riječima „njega sredila“ sud smatra neprihvatljivim, posebno što obrana nije podnijela niti jedan dokaz kojime bi potkrijepila te tvrdnje, pa čak niti indicije.

Na temelju psihijatrijskog vještačenja zaključeno je kako optuženik pati od početne demencije i kako ima blaži oblik poremećaja ovisnosti o alkoholu, a u dodatnom vještačenju potvrđena je ovisnost o alkoholu i sudski vještak nalazi da je optuženik bio bitno smanjeno ubrojjiv, ali sud nalazi da obzirom na optuženikovo ponašanje u vrijeme počinjenja kaznenog djela, da je bio svjestan svih okolnosti, pogotovo i činjenice da je fizički mnogo jači od žrtve, da je optuženik bio ubrojjiv. Optuženik je izravnom namjerom htio usmrtiti žrtvu, što govori i činjenica da nakon što ju je brutalno pretukao, otišao na spavanje i ostavio je bez pomoći do idućeg jutra dok nije došao njihov sin.

Sud je u obrazloženju istakao kako je izrečena kazna dugotrajnog zatvora od 25 godina jedina ispravna za ovako bešćutno i stravično nasilje prema žrtvi te kako su najteža kaznena djela proizašla iz obiteljskog nasilja u značajnom porastu, te se ovakvom sankcijom utječe i na svijest građana ostvarujući cilj generalne prevencije.

4.4.1. Ad predmet #4

Ovaj slučaj sadrži dugogodišnje i kontinuirano zlostavljanje žrtve od strane supruga (preko 30 godina braka), teške psihičke i fizičke traume žrtve (tukao je trudnu žrtvu koja je izgubila dijete), žrtva je bila pasivna i cijelo vrijeme u strahu, nije prijavljivala supruga niti se htjela razvesti od njega, čak ga je i opravdavala („ima slabe živce“). Kćerka je izjavila kako je prijavljivala okrivljenog, ali kako policija nije reagirala. Sud prema službenim podacima nije našao da je ikad itko od obitelji ili susjeda prijavio nasilje koje se događalo dugo godina. Dakle okrivljenik nikad ranije nije bio podvrgnut nikakvim sigurnosnim mjerama. Bez žrtvine reakcije na svako nasilje nemoguće je reagirati na počinitelja nasilja. Problem je što se ovdje žrtva, iako je po iskazu njezine djece imala njihovu potporu da se skloni od supruga i da ga ranije prijavi za nasilje, nije to usudila učiniti, a prema službenim podacima ni itko drugi.

Zato je strašno važno reagirati na svaki oblik nasilja i provoditi detaljnu edukaciju i projekte u svim sferama društva, a posebno za pomoć žrtvama jer su vrlo često pasivne i zbog straha od viktimizacije i to od strane javnosti i institucija što je nedopustivo. Sud je u ovom slučaju izrekao dugogodišnju kaznu zatvora od 25 godina i djelo je kvalificirano kao teško ubojstvo bliske osobe, ali nemoguće je ne zapitati se, uzimajući u obzir svu dugogodišnju pasivnost na nasilje od strane svih, da li se moglo spriječiti?

4.5. Predmet #5 – Pokušaj ubojstva

Na Županijskom sudu u Splitu optuženi muškarac³³, prethodno neosuđivan, proglašen je krivim za kazneno djelo ubojstva u pokušaju prema čl.110 Kaznenog zakona. Optuženik je ušao u stan žrtve, a kad je žrtva zatražila od njega da izađe iz stana, rekao joj je "tiho, tiho, nema ti spasa" te s namjerom da je usmrti, zadao joj je nožem ukupne dužine 23,5 cm, drške 12,5 cm, dužine oštrice 11 cm, ukupno petnaest ubodno-reznih rana, lica, vrata, na desnoj i lijevoj strani prsnog koša, na leđima u području lijeve lopatice, te na stražnjoj strani lijeve podlaktice koje ozljede predstavljaju lake tjelesne ozljede i reznu ranu prstiju lijeve šake koja je teška tjelesna ozljeda, uslijed kojih je krvarila, kada joj je rekao: "eto, sad si gotova, sad ti nitko više ne može pomoći" te pobjegao s mjesta događaja. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju četiri godine i šest mjeseci, te mu je izrečena sigurnosna mjera liječenja ovisnosti o alkoholu.

Optuženik je izjavio kako se ne smatra krivim i kako nema saznanja o događaju jer se događaja ne sjeća, ne zna kad je ušao u stan niti kako je iz njega izašao a niti da je imao motiv za počinjenje ovog kaznenog djela. Navodi samo: „da je nešto puklo s njezine strane tj. od strane žrtve“. Govori kako je upoznao žrtvu u Francuskoj i kako su nakon povratka u Hrvatsku zajedno iznajmili stan, živjeli zajedno i bili cimeri, te da joj je svaki mjesec davao 1.500 kuna. Nakon nekog vremena iselili su iz tog stana, a žrtva je sama unajmila drugi stan u koji je optuženi povremeno dolazio jer je često boravio u Francuskoj gdje je radio. Navodi kako se sjeća dana kada je uhićen. Taj dan se ujutro probudio u okolici Trogira u svojem automobilu mamuran od pijanstva prethodne večeri. Odvezao se do svog brata u Zagorju,

³³ ŽsSt K-22/2018 od 24. listopada 2019., iusinfo.hr

kako navodi bez osobnih dokumenata i telefona. Navečer je uhićen u jednom kafiću od strane PU Varaždinske, kaže da nije uopće znao o čemu se radi, na prvi mah mu se činilo da je zbog ustaških pozdrava i političkih problema., saznao je tek kad je dobio prijedlog za pokretanje istrage i sudsko rješenje. Navodi kako je bio u Domovinskom ratu kao pripadnik Prve gardijske – Tigrovi od 1991.-1993., nakon čega je izašao iz vojske i ponovno se aktivirao kao profesionalni vojnik od 1996.-2003. U odnosu prema žrtvi navodi kako je „imao dojam“ tj. osjećaj da će ona "puknuti", i da je „imala dogovor sa prijateljicama da dobije nekakvu odštetu od države u vidu naknade štete koju bi dobila na način da njemu nametne neko kazneno djelo i da ga tuži.“

Žrtva u svom iskazu navodi kako se optuženik vratio iz Francuske živjeti zajedno s njom i kako bi imali miran obiteljski život. Govori kako je optuženik bio u izvanbračnoj vezi sa francuskom državljanicom i imali su troje zajedničke djece, koja su ima oduzeta radi zanemarivanja odgoja. Jedno dijete je smrtno stradalo padom s balkona, a dvoje djece nalazi se u udomiteljskim obiteljima. Žrtva dalje navodi kako je optuženik počeo pokazivati ljubomoru na njezinu obitelj o kojoj je skrblila (najmlađa kćerka je bila trudna, a suprug joj se razbolio od karcinoma), upozorila ga na posesivnost i da je poštuje kao osobu, što je on prihvatio, te je i on samostalno iznajmio sebi stan, iako je i dalje svakodnevno dolazio kod nje i ponekad ostajao prespavati. Ističe kako nikada ranije nije bio agresivan, nije se svađao, već je uvijek imao razumijevanja i bio je miran i pristojan. Promjene su počele kad se iselio iz njezinog stana; počeo je konzumirati veće količine alkohola, pričati neistine o njezinoj djeci drugima i dovoditi je u neugodne situacije. Deset dana prije pokušaja ubojstva, nalazila se kod kćerke na Čiovu gdje je zabranila optuženiku da dolazi, upravo radi tih neugodnih situacija, gdje je primijetila da joj je oštećen osobni automobil, razbijeno vjetrobransko staklo i neprimjerene oznake na vozilu. Navodi da nije prijavila štetu, ali da je događaj prijavila policiji.

U 4,50h ujutro, dana kad se dogodio pokušaj ubojstva, ustavši iz kreveta zatekla je optuženika sa bocom votke u stanu, mirnim glasom ga upitala „kako si ušao“ i „što radiš ovdje u ovo doba“, na što je optuženik rekao "psssst, pssst", obuhvatio je oko vrata, primijetila je nož u njegovoj ruci i rekao joj je "tiho, tiho nema ti spasa". Dozivala je pomoć, izmicala se i pokušala izbjeći rane, kad krenuo nožem prema srcu, rukom je uhvatila nož da ne ide dublje u tijelo, a kad je krenuo prema vratu zubima je zagrizla nož i slomila dva zuba. Nakon što su se čuli koraci u stanu iznad optuženik joj je zadao još jednu ranu u predjelu lopatice rekavši: "eto sad si gotova, sad ti nitko više ne može pomoći" i pobjegao iz stana. Izašla je u susret susjedu

koji je dolazio zamolila ga da nazove hitnu pomoć i koji su joj srećom spasili život. Istakla je da „takav užas i monstroznost nikome ne bi poželjela i želi kazneni postupak protiv optuženog ali ne i imovinskopravni.

Sud je nesporno utvrdio da je optuženik počinitelj kaznenog djela, nije prihvatio njegovu obranu kako se ne sjeća događaja i smatrao je to samo izbjegavanjem kaznene odgovornosti. Sudski vještak psihijatar, nalazi da je optuženik ovisan o alkoholu sa crtama ličnosti disocijalnog tipa i da je u pritvoru nakon počinjenja kaznenog djela razvio disocijativne poremećaje, amneziju i disocijativnu psihozu koji izazivaju gubitak pamćenja, svijest o identitetu i normalnu integraciju sjećanja.

*„Vještak ističe da smatra u potpunosti da su disocijativni poremećaji kod ispitanika bili djelom nesvjesna, a djelom svjesna reakcija na pritvaranje te da disocijativni poremećaji kod njega imaju obilježja umišljenih poremećaja s obzirom na sklonost simulaciji i iskrivljavanju odgovora koje je zabilježeno u psihologijskom testiranju te je **dio strategije obrane ispitanika** za djelo koje mu se stavlja na teret. S obzirom da nije moguće utvrditi da li je ispitanik bio i u kolikoj mjeri pod utjecajem alkohola u vrijeme počinjenja djela, a ukoliko je i bio smatramo da se nije radilo o značajnoj intoksikaciji alkoholom koje bi dovelo do alkoholne amnezije i tzv. black outa. Ovo stoga što ispitanik nakon djela koje mu se stavlja na teret upravljao automobilom dugačak put, do brata u Zagorju, smatramo da zbog toga **nije bio u nemogućnosti shvatiti značenje svog postupanja** i da nije bio u nemogućnosti vladati svojom voljom.“*

Sud je kao **olakotnu** okolnost cijenio kako optuženik nije ranije osuđivan, tešku obiteljsku situaciju, činjenicu da je **bio sudionik u Domovinskom ratu**.

Kao **otegotnu** okolnost navodi način na koji je žrtva zadobila teške rane, činjenicu da je optuženi pobjegao s mjesta događaja, da je smanjeno ubrojiv, te da je iskazao brutalnost i upornost u počinjenju kaznenog djela.

Na sve navedeno sud je primijenio **institut ublažavanja kazne** i izrekao kaznu od četiri godine i šest mjeseci, uz sigurnosnu mjeru liječenja od ovisnosti, jer je kazneno djelo ostalo u pokušaju i sud smatra da je kazna dovoljna za ostvarenje ciljeva generalne i specijalne prevencije.

4.5.1. Ad Predmet #5

U ovom kaznenom djelu radi se o pokušaju ubojstva ženske bliske osobe, ali koju nije ranije zlostavljao i kojeg je sud kvalificirao kao pokušaj ubojstva po čl.110. KZ/11. Da li je sud imao elemenata kvalificirati ovo djelo po čl.111 KZ/11 - teško ubojstvo u pokušaju? Da, mogao je. Iako je žrtva bliska osoba, nije ranije zlostavljana što se u točki 3. čl.111. tražilo kao dodatna kvalifikacija, sud je imao temelja za kvalifikacije iz točke 1. – **okrutan način**, i iz točke 4. **mržnje ili niske pobude** (ljubomora i posesivnost) što se moglo iščitati iz opisa kaznenog djela, sudskog i medicinskog vještačenja i iskaza žrtve. Danas bi djelo bilo sigurno kvalificirano po čl.111a KZ-a kao teško ubojstvo ženske osobe u pokušaju, premda promjenom točke 3. čl.111. iz „blisku osobu koju je već ranije zlostavljao“ u „blisku osobu **ili** osobu koju je ranije zlostavljao“ ispunjava preduvjet za kvalifikaciju i po tom članku. U svakom slučaju zapriječena kazna zatvora bila bi veća, a u ovom slučaju barem se mogao ne primijeniti institut ublažavanja kazne, jer je okrivljenik postupao sa sigurnom namjerom da usmrti žrtvu i u dovršenju kaznenog djela ga je spriječilo samo to što je čuo korake susjeda iz gornjeg stana, a pokušaj je bio brutalno nasilan, okrutan i bezobziran. Kad usporedimo ovaj slučaj sa slučajem #3 u kojem se također radi o pokušaju ubojstva ženske osobe (supruge), primjećuje se razlika u kvalifikaciji kaznenog djela i odmjeravanju kazne. Naime, u slučaju #3, iako je okrivljenik imao već skoro 80 godina, djelo je kvalificirano kao teško ubojstvo u pokušaju i zajedno s kaznenim djelom dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom, sud je odredio kaznu zatvora od 8 godina.

5. ZAKLJUČAK

Možda je inkriminiranje femicida kao izdvojenog kaznenog djela u Kaznenom zakonu Republike Hrvatske doista bilo potrebno, ali sama činjenica da ono postoji bez adekvatne edukacije i primjene u procesuiranju je polu rješenje šire slike suzbijanja nasilja nad ženama. Problem leži u nedosljednosti sudske prakse posebice kod odmjeravanja kazne i to počevši od sankcioniranja diskriminacije žena u svakodnevnom životu; verbalno i seksualno uznemiravanje općenito i na radnim mjestima još uvijek se u društvu smatra nečim što „nije baš tako strašno“ implicirajući kako se takve „stvari“ trebaju otrpjeti, pri čemu sud vrlo često kod odmjeravanja kazne za takve slučajeve uzima u obzir činjenicu „pa samo jednom se dogodilo uznemiravanje“. Slučajevi nasilja i nasilja u obitelji vrlo često su bili preblago

sankcionirani; sud je ranije često kao olakotnu okolnost u slučajevima nasilja nad ženama uzimao sudjelovanje u Domovinskom ratu³⁴ i smanjenu ubrojivost, pa je nerijetko počinitelj odgovarao samo za prekršaj. Ubojstva ženskih osoba koja su bila teška ubojstva, kvalificirana su kao temeljno kazneno djelo ubojstva koja su blaže sankcionirana upravo radi „olakotnih“ okolnosti koje su trebale biti kvalificirane kao otegotne. Ovdje govorimo o sukobu olakotnih i otegotnih okolnosti koje ovise jednim dijelom konkretno o stavu i mišljenju pojedinaca koji vode proces u svakom individualnom slučaju. Potrebno je oprezno izricati uvjetnu osudu i rad za opće dobro, izbjegavati primjenu odredaba o ublažavanju kazne, revnije donošenje sigurnosnih mjera; obveza psihosocijalnih tretmana, obvezno liječenje od ovisnosti, psihijatrijskog liječenja, zabrane približavanja, uznemiravanja i uhođenja i udaljenja iz zajedničkog kućanstva kod djela nasilja nad ženama odnosno nad svim osobama nad kojima je nasilje počinjeno. Žrtve nasilja treba adekvatno i pravovremeno zaštititi, reagirati na svako nasilje stopom nulte tolerancije, osigurati žrtvama pomoć u psihološkom, medicinskom i pravnom smislu, jer zakon je bio i do uvođenja kaznenog djela femicida jasan, problem je u njegovom provođenju i poštivanju radi pristranih stavova i općeg stanja svijesti u društvu, gdje su zakazali svi, pa nas onda ne treba čuditi kada žrtva zbog straha viktimizacije sebe odustane od tužbe za uznemiravanje, za nasilje koje se dogodilo „samo jednom“, dok više nema od čega odustati jer više nije živa.

Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji propisuje da se posebne mjere u svrhu sprječavanja i zaštite žena od rodno utemeljenog nasilja neće smatrati diskriminacijom, ali Kazneni zakon nije privremena mjera. Posebne privremene mjere donose se za suzbijanje diskriminacije i predstavljaju iznimku od načela diskriminacije, a provođenje posebnih mjera opravdano je i dopušteno samo dok traju razlozi zbog kojih su uvedene, dakle one ne smiju jamčiti bezuvjetnu i vremenski neograničenu prednost diskriminirane skupine u odnosu na većinsko stanovništvo jer tada predstavljaju izravnu diskriminaciju. Kazneni zakon je inkriminiranjem kaznenog djela teškog ubojstva ženske osobe stavljen u okvir privremene mjere za poboljšanje položaja žena kako bi dosegle stvarnu ravnopravnost s muškarcima, što analogno znači da bi to kazneno djelo trebalo

³⁴ ŽsSt K-22/2018 od 24. listopada 2019., iusinfo.hr

ukinuti kad se uspostavi ravnoteža. Kako se uspostavlja ravnoteža u počinjenju kaznenih djela teških ubojstava?!

Teško je normalnoj osobi zamisliti, kažem normalnoj jer je to jednostavno istinito reći, da iole ubrojiva osoba može počiniti ubojstvo, ali to se događa od pamtivijeka i događati će se ubuduće. Na nama je kao cjelokupnom društvu da uza sva naša ljudska prava koja konstantno produbljujemo ne zaboravimo da imamo i odgovornost i za sebe i za druge ljude, pogotovo kad imamo saznanje o počinjenju nekog kaznenog djela, da ne ostajemo pasivni na nasilje koje se događa i da odlučimo pomoći svakoj žrtvi. Svako ubojstvo je stravično samim time što je oduzet život drugoj osobi, jer pravo na život ima svaka osoba i seciranjem kaznenog djela ubojstva na segmente ne smijemo skretati s biti ovog kaznenog djela i dovesti kazneni zakon *in dubio*. Zakon mora ostati jasan i nediskriminiratoran, jednak prema svima.

LITERATURA:

Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Turković, K.; Munivrana Vajda, M.; Dragičević Prtenjača, M.; Maršavelski, A.; Roksandić Vidlička, S., Kazneno pravo (Posebni dio), Zagreb, 2018

Roksandić, Sunčana, Oblici femicida u Hrvatskoj i prevencija nasilja nad ženama, Autograf, 19. 10. 2023.

A. Maršavelski, B. Moslavac: Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu (Zagreb), vol. 30, broj 2/2023

Škorić, D. Rittossa: Nova kaznena djela nasilja u Kaznenom zakonu Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 22, broj 2/2015

Rittossa, D.; Škorić, M., Abandoned and Forgotten? Violent Deaths of Previously Abused Female Victims in Croatia, Pravni vjesnik - Časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Kazneni zakon („Narodne novine“ br. 125/11,144/12,56/15 i 61/15-ispr.)

Kazneni zakon („Narodne novine“ br. 125/11,144/12,56/15 i 61/15,101/17,118/18,126/19,84/21,114/22,114/23,36/24)

Izvješće o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2023.

Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, 2011.

Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW – *Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women*), 1979., UN

Vienna Declaration on Femicide, 2012. dostupno na https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_22/_E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf

Inter-American Convention on the Prevention, Punishment, and Eradication of Violence against Women

(Convention of Belém do Pará) 1994., dostupno na

<https://www.oas.org/en/mesecvi/docs/BelemDoPara-ENGLISH.pdf>

<https://www.oas.org/en/mesecvi/docs/Signatories-Table-EN.pdf>

https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2024/3/Statisticki_pregled_2023_.pdf

<https://miir.gr/en/femicides-violence-against-women-in-europe/>

<https://www.womeninadria.com/femicidi-u-2023/>

<https://www.womeninadria.com/femicid-hrvatska-istrazivanje/>

Dunja Bonacci Skenderović : Ili moja ili ničija dostupno na <https://bonacci.hr/ili-moja-ili-nicija/>

Sanja Kovačević, Femicid za neznalice, 2. studeni 2023. dostupno na <https://h-alter.org/ljudska-prava/femicid-za-neznalice/>

Sudska praksa (iusinfo.hr):

ŽsSt K-10/2022-25 od 11. svibnja 2022.

ŽsVu K-17/15-35 od 8.srpnja,2015.

ŽsZg 6 K-66/2022-53 od 31. siječnja 2023.

ŽsKa 12 K-11/15-135 od 28.listopada 2016.

ŽsSt K-22/2018 od 24. listopada 2019.

Međunarodna sudska praksa (https://www.oas.org) :

González et al. „Cotton Field“ protiv Meksika, 2009.